

D. O. M. A.

INTELLE^{D E}
CTU HUMANO

DISPUTATIO

In Academia Rostochiensi Pub. P.

A

M. JOHANNE SLEKERO
Phys. P. P.

R E S P O N D E N T E

REINHOLDO MITTENDORPIO
Rigà Livono.

Habebitur disputatio in Auditorio Majori
ad diem 18. Novemb.

ROSTOCHI

Excudebat JOACHIMUS PEDANUS, Acad. Typog.

ANNO M. DC. XIIIX

Philos.

B.

207, 28.

v. Log. Febr. VI^a-10.)

VIRIS
MAGNIFICIS NOBILISSIMIS
Amplissimis & Consultissimis
DN. BURGRABIO
DNN. CONSULIBUS
DNN. PRÆTORIBUS
DN. SYNDICO.
& cæteris

Inclytæ Republicæ Rigensis.
DNN. SENATORIBUS
Patriæ Patribus Fautoribus & pro-
motoribus suis magnis.

*Debitæ gratitudinis testificandæ
gratia.*

*Disputationem hanc Physicam
inscribit.*

*Reinboldus Mittendorpius
Resp.*

Sächsische
Landesbibliothek
Dresden.

COROLLARIA.

I.

Ens rationis in & ab intellectu esse dicimus: propositio-
nem v. hanc conversione simplici conversam negamus.

II.

Ant tam late pateat subjectum & finis Logicae, quam uis
& uetus rationis. N.

III.

An Logica sit definienda potius per systema an v. per ha-
bitum intellectualis instrumentalem A. posterius.

IV.

An Syllogismus recte definiatur per orationem. A.

V.

An veritas rerum sit conformitas cum intellectu. A.

VI.

An in compositione & divisione intellectus sit formalis
veritas. A.

VII.

An principium individuationis in substantijs materia-
libus sit forma substantialis uti existentiam constituit; conju-
cta videlicet cum materia extra animum. A.

VIII.

An habitus intellectuales recte dividantur in principales
& instrumentales. A.

92 26
35

PRAE-

PRÆSTANTISSIMO AC HUMANISSIMO

DN. REINHOLDO MITTENDORPIO.

Dicite jō ! juvenes ; Linguis meliora favete
Pectora : Reinholdi adplausum molimina poscunt.

Quid sint, *Intellectus & Intellectio*, (ohe
Cœlo majores, meliores Sole labores)
differit, & docto propugnat gutture, Athenas
quæ quondam docuit, quæ non sine Numine Divum,
ille Stagirites, Sapientum, scripsit, Ocellus.

Dicite jō ! juvenes ; Linguis meliora favete
pectora : Reinholdi adplausum molimina poscunt.

Euge bene ! In sensu primum esto, ferire patentes,
quod fas est, ædeis mentis. Phantasma requiro ;
qnō sine qui speras operam hanc, quoq; falleris idem.
Cernere cuncta voles ? rogitas, mē muneri fungi
Indicis ? En ! *Intellectus Connubia vulgo.*

Dicite jō ! juvenes ; Linguis meliora favete
Pectora : Nunc plausum Mentis Connubia poscunt.

currente calamo fecit

M. JACOB. BREIGERUS.

DIc Ægyptia dic Aruspicinae :
Quō thure, aut thymiamate, aut Solice
Quimus Phœbiam piare mentem ;
Ut tritam Sophiam eruat lacuna
Bucconum, cerebri quibus nec umbra est?

Quercum Pisa litet Notho prebatam.
Sic suadens DEa ? scilicet stagiram.
Jobi solvere disputationes,
Quassas turbine ventilationum ; ita
acer non nisi ventilata surgit ?

Quod ergo Clario litamen offers,
Reinbolde o Charitum patrisq; splendor,
Et bardos fugitas fugasq; blennos.
Sic perge ingenij litare cultum :
Hercle usū hoc biget, otio senescit!

Contubern. f. L. Fac.
PETRUS PHILIPPI Halberst. Saxo.

THESES I

De homine, quatenus homo, quedam Scientia est, homini, si quæ alia, maxime digna. (2) quam Physicæ universæ partem recte agnoscimus. (3) Eamq; dignitate facile primam; (4) ordine vero postremam.

[Scientia inquam est; cum nihil desit eorum, quæ περιγγένεται (ut Eustach: loquitur) ad eam pertineant. (2) Physicæ autē pars est; per reductionem subjecti particularis in commune & ad æquatum vñ. corpus naturale. (3) dignitas ex subjecto patet, & ab Arist. 1. de an. cap. 1. fatis celebrata. (4) de ordine res nota est ex Methodi ratione ac consuetudine philosophantium; à qua Kekermannum frustra abire, alibi diximus.]

θ. 2. Subjectum ejus est homo ipse, nempe quatenus animal rationale.

[Rationale autem hīc accipio, quemadmodum mobile in subjecto Physicæ generali. nimirum, ut non adeò denotetur affectio & actus rationalitatis, quam principium ipsum; quo eodem sensu dicimus, animal intellectivum. (2) Subjectum inquam, homo est, non anima. Homo n. est qui intelligit, et si per animam intelligat. Quæ subjecti constitutio non prætermittenda fuerat Kko. Quāq; posita, statim appareat alienum ab hoc loco esse, quod ille pag. 466. & seq: de sexu differit, accommodatione ipsius doctrinæ ad masculum. istud enim quicquid est, ad quasi specierum pertinent considerationem. Hīc de essentia ipsa querimus, absoluta inquam ab his sexuum differentijs: imò ab generatione seu ortu ipso. Cui considerationi vox Existentiæ magis competit quam sexui, unde Kkus ipse pag. 474: Existentiæ hominis causas & principia allaturus, efficientem producit, & disputare incipit de hominis generatione. Quam peculiari tamen tractatui seruauit Aristoteles; & recte.

θ. 3. Principia, eorumq; ratio unionis, & natura hodiè fere nota; quamq; si opus sit, ex affectionibus & actionibus præcognitis elicere promptum sit.

A

[Per

[Per regressum inquam, ab operationibus confusè cognitis ad earundem causas; cum aliqua negotiatione intellectus, ut loquitur Averr: & exemplo lib. I. Phys. constat.]

θ. 4. Affectiones istæ sunt, loqui, disciplinas addiscere, & invenire posse, apprehendere rem cum abstractione ab omni supposito, loco, tempore, materia, & accidentibus: affirmare, negare; discursu ignotum ex notis elicere; velle, nolle, &c.

θ. 5. Quæcum homini naturalia & interna sint; Principia & ipsa talia erunt; naturalia inquam & interna: Cujusmodi quidem, anima, quam dicimus Rationalem: & corpus organicum, hominis proprium.

[(1) Proprium inquam: non quod & brutorum corpora, non sint organica; sed quod nulli ex ijs anima rationalis jungi apta nata sit, μεταμηύχωσι Pythagorica omni reiectâ. (2) Internam autem cñm dico animam; eamq; rationalem; quæq; non nisi cum corpore sibi unito hominem constituat: eo ipso & à Platonicorum quorundam (quibus homo, est ipsa anima; ab essentiæ constitutione remoto corpore; etiam dum anima in corpore) & Averrois me abjungo sententia, de Intellectu in omnibus hominibus uno; & forma, non informante, sed assistente tantum.]

θ. 6. De Corpore viderint alij. Nos animæ hic curam suscepimus: quam ex operationibus illis, Immateriale agnoscimus, & immortalem; Quorum utrumq; essentiæ illius, adeoq; ex se illi, & per naturam competit.

[Ab operationibus inquam th. 4. præcognitis; confusè quidem; sed idonée, & ad rem præsentem, satis. Quamvis à distinctæ cognitionis regressu, major huic sententiæ lux, & certitudo ducenta sit. Ratiocinatione quippe sine corporis organo, & immateria alia ipsa cognoscimus; & materiata, cum abstractione à loco, tempore, adeoq; ab ipsis materiæ, existentiæ, & singularitatis involucris liberata, in considerationem vocamus; universalibus fabricatis, & illis, quæ Entia rationis dicuntur; nō sine reflexione etiā actuum, & agendi eligendiq; libertate, &c. Quorum nihil est, quod nō immateriale hanc animæ naturā insinuet; ipso nimicum intellectus.

tellectus, super actiones suas, reflexu. Quoq; non Immaterialē tantum, sed natura sua & essentiæ debito, immaterialē esse, rectissime dixeris: & non, quod non nemo dicere ausus est, tantum ex gratia Dei: Nempe, ut eadem animæ nostratis quoad naturam conditio sit, cum brutis ipsis: Ex gratia autem Dei sola sit immortalitate donata; reliquis in mortalitate sua relictis. Quæ vero causa hujus Paradoxi? ne originis ejus quæ redus sit modus aliis; adeoq; & rationalis anima ex materiæ dicatur educi potentia. Quæ responsio, uti patet, materialē etiam facit animam; & ignotum (An vñ. anima educatur ex potentia materiæ) probat per negationem ejus quod omnibus in confessō hactenus fuit, vñ. animam, esse natura sua immortalem. Qua in re illud notandum est, quod cum animam dicimus Spiritualem, immaterialē, & Intellectualem, hæc illi competant non in secundo, sed primo modo dicendi per se. Nimirum secundum id quod alibi (disp: de natura appetitu cognoscendi) diximus: nullam substantiam intellectualē esse, quin spiritualis: nullam spiritualem, quin Intellectualis sit. Præscisa namq; omni operatione intellectionis, & potentia intelligendi, quæ ipsi essentiæ superaddita sit, ut accidens suo subiecto; omnibus inquam his præscisis (Metaphysicorum, hoc verbum est, rei ipsi accommodum, nec alienum à dicendi consuetudine latina) adhuc substantia illa in se & per se intellectualis est. Et cum quæro de operationibus illis, quas homini per animam, quatenus immaterialis est, competere diximus; anne & illæ per naturam homini competant, an vero per gratiam? (Par enim utrobiq; ratio est, ex conditione videlicet causæ & effectus.) Si dicas, Per gratiam: quæso & hoc dico mihi, num denum illud propriam animæ hominisq; naturam (sc. esse naturam mortalem) sustulerit? an vero illi junctum, hunc qualis est (etiam, & vel maxime in Integritatis statu) essentiæ naturæq; modum ei conciliarit? Si dicas sublatam, age, cum res conditæ omnes, essentiam acceperint suam; & secundum eam sint & dicantur veræ, quo argumento ostendes, solum hominem verum hominem non esse, hoc est; essentiam sibi debitam non accepisse? Nihil vere est, inquit Anshelmus de Verit: quod non sit in summa veritate (Deo) Et quod inde non accepit, quod est, in quantum est: aut quod pos-

fit aliud esse, quām quod ibi est. Hinc adeò Quicquid est, vere
est, in quantum hoc est, quod ibi est. Quomodo ergo, homo ipse
vere homo est, & vere à Deo productus, si non id est (secundnm
essentiam inquam ; quicquid sit de corruptione peccati) quod in
Deo est? Et quam ideam hominis veram opere expressit Deus, si
veram illam reliquit? Quod si cum vera (mortali) hominis na-
tura, gratiosa illa (Immortalitatis) conjuncta est; non jam super-
latione quadam dicendi, sed vere homo *miraculum* est; ut porrò
qæstione opus sit, quomodo ex duobus illis factum sit *unum*? An
conversio mortalitatis in immortalitatem facta? vel mortalitati
additam habeat immortalitatem? Et quando hoc vel illud con-
tingat? Num quando anima jam corpori juncta? vel cum ab illo
discedit? habere eam, tum quando corpori unita est; patet ex ope-
rationibus. An ergo accepit in ipso generationis punto? nun-
quid ipsa generatio naturalis eam attingit? Et quidem eductio-
ne ejus ex potentia materiæ? Et tum, quid qæsto lucis ad quæ-
stionem de Origine animæ attulisti novo hoc Paradoxo? Cum in-
tegra adhuc quæstio sit, num res aliqua, cuius naturæ spiritualitas
vel immortalitas non repugnet, an inquam talis res ex potentia
materiæ educi possit? Et in quanam parte, naturali inquam vel
gratiosa, peccatum originis resideat ut propagetur? Quam ad rem,
non hæc ipsâ hominis natura evertenda: sed vera rectaq; doctri-
na opus est, ut fidei se, absq; molestia submittat philosophia.]

θ. 7. Nec spiritualitas hæc obstat, quo minus vera homi-
nis forma sit, & definitioni communi animæ, (2. de an.) imo
& naturæ, (2. Phys.) se submittat; & corpus essentiali
τείχωσης subeat, unam cum illo constituens essentiam.

θ. 8. Et quia spiritualis est, etiam Indivisibilis est; non in-
hærens corpori, aliqua suarum partium diversitate; sed tota
in toto, & tota in singulis partibus; ut vera pars non sit, quam
præsens ipsa non informet; et si aliter in parte corporis principe
sit, in corde inquam; cum aliqua præsentia & radicationis
prærogativa. [Quæ alibi fuse nobis deducta; hîc tetigisse
satis sit, ad alia properantibus. Kkus. p. 477. §. 5. frustra ait quæri,
An anima sit in toto corpore tota, an in singulis partibus tota.

Al

At cur frustra? An quod hæc quæstio ad rem nihil faciat? minime hercle, cum sedem animæ concernat, & inter nobiliores quæstiones haud injuria habeatur. An quod res nimis sit aperta? At non paucis difficultatibus involuta est, quas nunquam perspexisse videtur Kkus, cum quæstionem ipsam ne rite quidem formeet. An, quod per ea quæ hic docuit, res plane in aperito sit? Ne illud quidem. Quod enim anima non uniatur corpori per contactum, id ei omne cum formis omnibus commune est: cum forma substantialis omnis tota sua substantia materiam compleat & implat. Id quod sine extensione quadam (sive propriè sive impro priè dicta) non sit: Ut ferè quicquid hie verborum à Kko ponitur, aut falsum, aut alienum sit. Quæ si recte cum ipsa, quam interfert, conclusione compares, id velle videtur Kkus, animam non esse in toto corpore: quia extenditur ad extensionem corporis, hoc est, eo quia corpus est extensum. (Loquitur enim de extremitatibus) adeoq; extremæ illæ partes erunt inanimatæ. Aliter hercle expedienda quæstio: præsupposita vñ. animæ spiritualitate. Quam sequitur indivisibilitas, & partium integrantium carentia. Quia ergo partes non habet, nequit anima secundum unam sui partem esse in capite, & alteram in corde, (id enim est habere partem extra partem alteram,) sed ubicunq; est, (est autem in omnibus partibus) ibi totam esse necesse est; plane ut Deus totus in qualibet universi parte est: quod exemplo isto animæ illustrat Aug. Epist. funda. cont. Manich. c. 16. Et his per Intellectum recte apprehensis, corrigenda est imaginatio, rerum divisibilium & materialium experimentis subnoxia. In quibus id rerum alicubi esse dicitur, extra quod non potest sumi aliquid ipsius. fallit autem in immateriatis, vg. anima, si per Extra quod, non intelligatur ipsa essentia illius totius, sed pars corporis intra quam est tota illa essentia. Et sic tota anima rationalis, est id, extra quod, id est, extra cuius essentiam & Entitatem non potest assumi aliquid ipsius animæ. Interim tamen extra animam totam, quæ est in capite non secundum sui partem (non enim habet partes) sed tota, potest assumi eadem, quatenus est in pectore, &c. Quamvis nihil extra eam sumi possit, quatenus est tota in toto. hoc enim ad essentiæ unitatem requiritur. Tota inquam in parte

vg. capite est, non quasi in partibus reliquis non sit, sed quod ubi cunq; est, nos sit secundum sui partem. Hinc neq; corporis abscissa parte, ipsa mutilatur, cum sit indivisibilis: Quod exemplo luminis quodammodo capias. Hoc enim diaphanum actu informat; per molem ejus diffusum. Nec luminis particula quasi intelligetur abscissa, si vg: fenestris clausis vel obstructis, ex aere illuminato evadat non illuminatus. Nec sese lumen ipsum retrahit obstructione ista ac veluti præcisione. Corrigenda ergo est imaginatio de animæ mutilatione, vel partis abscissione, aut retractione, &c.

9. *Nec indivisibilitas hæc obstat, quo minus per omnes corporis partes diffusa, & toti sit corpori coextensa.*

[Quorsum item exemplum luminis diaphanum informatis, cum nonnulla sui extensione. Cum tamen & ipsum lumen sit Indivisible. Ergo & in immateriatis concedenda aliqua extensio; sed non Quantitativa. Neq; enim *indivisibilia* hæc dicuntur, sicut punctum: cum per spatum aliquod rei materiæ verè præsentes esse possint angeli, non operatione tantum & effectu, sed substantia etiam, & (quod de anima dictum volo) unione. Entitatiam si placet, dicamus extensionem hanc; cuius natura ex remotione Quantitativæ illius quodammodo innoteat.]

10. *Nec informatio corporis quanti, animam ipsam reddit materiatam aut quantam.*

[Quid enim si vel maxime, receptum omne recipiatur ad modum recipientis? Annon mutua hæc animæ corporisq; receptione est? Ergo non magis corpus quantum, animam recipiens, eam reddit quantam; quam corpus ipsum spirituale fit, eò quod à spirituali animæ essentia, actuetur & informetur. Recipit enim recipiens, prout recipere aptum natum est. Recipitur receptum, ut recipi aptum natum est. Recipit materia formam, ut singulæ compositi partes ea informentur; neq; eam extra patiatur extendi. Recipitur forma, ut sit in materia adæquate; sive partibus materiæ respondeant partes formæ: seu tota sit in toto, & tota in partibus singulis.]

¶. II. *Quibus animadversis, patet, quomodo Intellectus noster,*

noster, mediae cujusdam naturæ sit, qua secundum Proclam.,
à μηδιανοῦς dicitur & à μηδιπερσωπῷ.]

[Quod non tamen accipiendum quorundam sensu, qui medium volunt, quasi ex mortali & immortali; materiali & immateriali: sive illud accipias per remotionem extremorum; vel eorundem compositionem (quomodo colorem fulvum dicas, medium) sed (dicente Polo lib. 6. de anim. rat.) per comparationem extremorum. Nimirum cum formis materialibus eandem munera faciem habet, dum corpus informat; & hac informatione, homini dat esse, & toti se corporis moli (indivisibiliter tamen) coextendit; vere illud informans, &c. Cum intelligentijs autem quod corporeus non sit, à materia, origine, essentia, operatione ac opere ipso nequaquam dependens; adeoq; à μηδιανοῦς & à μηδιπερσωπῷ. In quam sententiam pulchre Scal. Ex. 254. Intellectuum esse, qui intercessione sua summis (Deo & angelis) ima coaptaret. Nimirum materia prima, sola potentia est (qua moderatione id accipiendum, alias diximus) Deus vero, actus purus. Prope Deum, substantiae immateriales: Prope materiam, forma corporeitatis. Inter has animæ brutaæ duæ. Quas supra Intellectus; potior quidem illis, sed minor Intelligentijs. Etenim in materia existens immaterialis, sed & à materia separabilis. Separatus per essentiam; non separatus per informationem. vide Conimb. proem: lib. de an.]

θ. 12. Neg obscurum, quomodo animæ consideratio ad Physicum pertineat; quomodo ad Pneumatologum.

[Utamur enim voce hac Keck. p. 468. apta fatis; ad abstractorum illam, quæ præter Metaphysicam sit, scientiam. Cui aliquo modo debeatur & anima; per ea vñ. quæ Arist. disputat. lib. I. de part. c. I. ut nec tamen physico omnis Intellectus consideratio eripienda.]

θ. 13. Ad physicum inquam, ut Intelligens est, & Intellectionis humanae causa.

θ. 14. Inter animam Intelligentem, & Intellectionem ipsam intercedit potentia Intelligendi; ab ipsa anima distincta, ut accidens à subjecto.

15. Sub-

¶. 15. *Subjectum in quam potentia hujus, anima est, eaq; sola, sine ullo corporis consortio; ut ea causa recte dicatur Inorganica.*

[Quod à Goclenio alijsq; liberaliter concessum, imperite nimis Kkus negat pag. 482. sententia, ne in sensitivis quidem ferenda: ut alibi nobis disputatum.]

¶. 16. *Actus intellectus, & potentia hujus, adeoq; & prima ac princeps hominis affectio est Intellectio, quæ constat speciei intelligibilis receptione.*

¶. 17. *Sive ergo potentiam intelligendi, sive Intellectiōnem & Intellectum ipsum explices, ab objecto capiendum initium est; nimirum ab Intelligibili Quatenus Intelligibile.*

[Mutua enim horum relatio est: qualis & in sensu. ut nempe objectum per speciem suam menti repræsentetur: Eamq; speciem mens recipiat: ac recipiendo patiatur: ac percipiendo agat, &c.]

¶. 18. *Intelligibilia hec per omnem Entis latitudinem diffusa sunt, ad materiata & Immateriata; universalia & singularia: abstracta & concreta; substantias & accidentia.*

[Eequid etiam ad singularia? Ita prorsus inquam: Etsi nonnulli id negent, sensus ac intellectus distinguendi causa. Sed falso. Quid quod altius etiam assurgat & sibi ipsi faciat quod intelligat, Entia nempe rationis. Audacius Aristoteles lib. 3. an. Intellectum inquit intelligere omnia. Et plerisq; in ore, objectum adæquatum Intellectus nostri, esse ipsum Ens. An & Deus ipse & Entia abstracta? Indubio inquam, non tam res ipsa, quam Intelligendi modus: num vg. *Quidditative* ab intellectu nostro cognosci possint, & per conceptus proprios? Qnqd magno sententiarum divortio quondam agitatum, at non ab omni conciliatione alienum esse, & quidem, ut non de re, quam de nomine (quidditativæ cognitionis) videatur esse Controversia, non pauci hodie, cum Ferrariense, nec vane sentiunt. Ecquid vero & nihil intelligibile est? & huic ordini, quin Metaphysicæ etiā contemplationi jungendum? Ea de re alibi nobis contra Timplerum disputatum est, & adhuc stat sententia.]

19. *Nihil.*

θ. 19. *Nihil autem in Intellectu, quin aliquomodo p̄fuerit in sensu.* [*Aliquomodo inquam. Neq; enim eodem modo in sensus incurruunt: neq; eo, quo à sensibus, etiam ab Intellectu recipiūtur modo. Origo tamē cognitionis nostræ à sensu. Res autem in sensum veniunt, vel per se, ut colores, sonus &c: vel per suas partes; ut mons aureus: vel per effecta, ut Deus: vel per aliquod simile; ut Alexander M. per imaginem pictam: vel per opposita, ut tenebræ per lumen: vel per sua fundamenta, ut notiones secundæ, &c.*]

θ. 20 *Quod si Intellectum in se consideratum, & in primo naturæ suæ statu compares & referas ad objecta ista; tum quidem recte Arist. Intellectum nihil esse eorum quæ intelligere debet.* [*Ad cuius rei, tum & sequentium theorematum declarationem, non tantum sensuum ad sua sensilia, sed materiæ etiam primæ ad formas naturales exemplum in conspectu habendum est. Hæc enim sicut se habet ad formas reales, quibus receptis rem constituit; ita se habet Intellectus ad formas intelligibiles. At vero materia, non est quicquam eorum quæ ex materia fieri debent. Ergo*]

θ. 21. *Adeoq; est in pura potentia: à πνεύμα, à μηνισκοῖς immixtus inquam & à speciebus, & ab operatione.*

[*Celebris quondam Platonis fuit sententia, animæ rationali naturâ insitas rationes, uti vocant, seu terminos & principia rerum omnium; quarum scientiam sibi connatam habeat, & naturaliter inditam: qua & pulchre fruatur, conversando cum Ideis: amittat autem quando corpori immergitur. Ex quo consequenter deduxit Plato, animam corpori junctam nihil de novo addiscere: sed tantum reminisci eorum, quæ antea / corpori nondum juncta / sciverit, excitata vñ. (per objecta externa à sensibus percepta,) specie illa, quæ velut oblitterata jacebat. Quæsivit sententiæ hujus fundamenta in primorum principiorum & communissimorum axiomatum notitia: in qua sani omnes conveniant, nec ab illis quisquam aberret: ut interim non appareat, quomodo in nobis producantur de novo, & quo doctore? Ergo connasci putat: Quod ad perfectionem Intellectus pertinere videtur; ne cum divi-*

nus (uti loquitur) & immortalis sit, his careat, quibus maxime
opus sit, & quibus de novo tandem (cum antea non essent) re-
ceptis, immutetur. Aristoteles ab hac præceptoris sententia alie-
nus, cum alibi disputet contra ; tum hoc loco suam illi, quam di-
ximus, opponit ; nimirum Intellectum esse in pura potentia ; &
velut tabulā rasam, in qua nihil scriptum sit, omnia tamen inscribi
possint. Et probat axiomate nobili, Quod omne πάρεμφαι τέλος
prohibeat ἀλλότριον. Cui Averroes accommodate jungit alte-
rum hoc, quod Recipiens debeat esse denudatum à natura rece-
pti. Utrumq; dignum examine & explicatione totum interpretum ;
sed ut tacere hinc nobis satius sit, quam pauca dicere, diximus ta-
men alibi ; nec sententiaz ad hoc pœnitet. Platonī ferè contra
Aristotelem accedere ausi quidam Philosopho-Theologi, in qua-
stione de notitijs primis, quas actu connatas volunt; Quibus si A-
ristotelem refutandi animus est, oportebit ut & fundamentum,
(quod in illo axiome) destruant, & in primis ut conclusionem
suam directe illi opponant. Quia in re pugnæ ipsius status est.
At vero loquitur Arist. de Intellectu, comparatione ad species
intelligibiles & objecta. Et concludit Intellectum esse immixtum
à speciebus ; & in pura potentia : nec ad actum perduci, sine co-
gnitionis sensitivæ antecessione. Quæ omnia sunt verissima.]

θ. 22. Sicut autem Intellectus ipse actu & actus est, sic
& illi alio quodam modo, & alia inesse actu, nihil prohibet s:
ut ex habitu primorum principiorum constat.

[Quædam namq; inesse nobis, quæ non institutione, vel a-
liquo discendi conatu, & intelligentiæ fluctuatione acquisita habe-
mus, sed quodam naturali animalium nostrorum patrimonio
aceperimus, neq; negat Arist: imo inculcat potius. Quorsum n.
ipsa potentia intelligendi? quorsum illud sciendi desiderium?
quod non inesse tantum omnibus, sed naturæ inesse (non delibe-
ratione aliqua aut suasu) dicit r. Metaph. i. Quorsum lumen in-
ternum, & rationis dictamen? Hinc illi, de lumine naturali, ju-
dicio, ductu, impulso, instinctu, &c. sermones. Dum ergo quæ-
ritur An habitus principiorum primorum sit naturaliter inditus?
Non tam de inhærentia dubitatio est, quam de inhærentis & in-
hærentiis.

hærentiæ modo. Et tum communis ferè sententia, multa inesse ex parte naturæ specificæ, quæ disponant ad operationem cuique speciei convenientem; Et quidem in Intellectu inesse hoc lumen, quo naturaliter dispositi sumus ad principiorum primorum perceptionem. Atto. ut Intellectus ista principia intelligat, & habitu isto utatur, adhuc requiri species intelligibiles ad terminos ipsos principiorum notionumq; apprehendendos. In eo ergo convenit habitus principiorum cum reliquis, ut contra Caprolum differunt Scholastici: manetq; adeo verum axioma, Intellectum esse in pura potentia suorum objectorum. Magnum hujus doctrinæ argumentum est, quod principia ista sint complexa; Quod si ergo complexum inest, utiq; & termini simplices. Nunc ergo perpende omnia illa, quæ nobis nota dicuntur; & videbis terminorum simplicium copiam, vg. Entis, totius, partis, majoris, minoris, æqualis, inæqualis, similis, dissimilis: honoris, cultus, parentum, justitiæ, injustitiæ, ablationis, appositionis, & quid non? Quod si hæ species sint actu connatae, quid ni & aliæ? Accedit quod ad principiorum hinc complexum, haud sufficiat qualiscunq; terminorum notitia; sed talis insuper connexio, quæ necessariæ, & evidentissima sit, omni demonstratione aut probatione major & illustrior. Eo namq; ipso principiorum iste habitus distinguitur ab alijs habitibus omnibus. Versatur quippe circa primas ac summas (loquar cum alijs) veritates; idq; sine discursu syllogistico, & medio concludendi; Simplici contentus Judicio naturaliter insito; non sine præcognitis tamen, sed quæ in terminorum simplicium notitia consistant; quorum apprehensione factâ, sponte naturæ sequitur judicium de mutua terminorum illorum connexione; idq; summa cum evidentiâ, certitudine, facilitate, ac promptitudine: Per lumen vñ illud naturale, quo intellectus, ut dixi, instructus est, & in proxima potentia constitutus ad horum cognitionem. Deducitur autem ad actum, per comparisonem immediatam luminis Intellectualis ad objectum propositum: cuius illustratione species resultant, & Intellectui repræsentatae, percipiuntur. Quod ex modo Intellectionis suo loco patebit. Non immerito ergo dicitur *habitus naturalis*: ipsoq; Potentia intellettiva, luminisq; naturalis

titulo nonnunquam insignitur. Nec male Thomas, habitum
istum partim à natura inesse, partim acquiri statuit ab Extrinsecis
eo vñ. quod ad generationem ejus, præter virtutem insitam, &
operationem exercitam, species concurrant, tanquam objecti
externi apparatus, è potentia virtutem insitam provocans ad a-
ctum. Adeoq; pueris etiam inest, quoad lumen inquam insi-
tum, & aliquam velut inchoationem; sicut intellectus ipse in-
est, & potentia intelligendi: quæ se exerat, ubi accessu externi
requisiti, rationis contigit usus. Sic ergo naturalem esse concedo:
ut ne tamen per naturam inesse dicatur, ante omnem actum
suum exercitum. Quod tanto potest dici confidentius, quod
habitus iste, non sit ipsa potentia intelligendi, sed ei aliquid su-
peradditum; quodcunq; demum illud censeatur: adeoq; pro-
conditione habituum communi, afferatur, ac statuatur, non
simpliciter ad operandum, sed ad bene operandum. Ergo nec actus
ingenitus esse debuit, sed proprijs Intellectionis actibus acquiri,
ut de habitibus alibi disputatum est. Qui ergo distinguere no-
vit, quæ naturalia esse, & naturaliter inesse dicuntur. idq; vel per mo-
dum principij, & ex parte agentis: aut per modum speciei intel-
ligibilis, ex parte vñ. objecti; is in tota hac quæstione versari po-
test ad Aristotelis doctrinam commodissime. Nec quicquam
probant argumenta quæ in contrarium à nonnullis afferuntur,
de notitijs innatis. Eequid enim Naturaliter inesse concludis?
non nego; si naturale opponas illi quod non discursu, non ali-
qua intelligentiæ lucta, aut aberrante conatu, cum directione
quadā habituali peragitus. Actu vero innatas esse, nihil causæ quo-
minus ijsdem argumentis neges, quibus illi id probant; nimirum
de naturali judicio, igniculis, instinctu, &c. Hæc omnia se ha-
bent ex parte ipsius potentia, tendentis ad objectum & operatio-
nem sibi congruam. Et id evincunt, Intellectum vñ esse in poten-
tia: Recipiens enim est denudatum à natura recepti; ut dice-
bat Averr. Quod si ad reliquias imaginis divinæ te recipias in hac
quæstione, cautelegendum est: cum sic illa sit amissa, ut vix ali-
quas sui qualis fuerit, cognitionis reliquias fecerit reliquias. Et
quis dixit tibi, nullam Imaginis illius partem in ipsa fuisse Intel-
ligendi potentia? in lumine ac dictamine rationis? in aptitudi-

ne,

ne, promptitudine, evidentia & certitudine objecta intelligibilia
apprehendendi? Quis in sola inhaerentia specierū eam tibi consti-
tuīt præsertim cum priora illa intimius concernant Intellectum;
& in propinquiore ipsius corruptionis parte esse videantur.
Quorū corruptionis originalis descriptio maxime ducit.
Quid mihi facias si dixerim, In statu integritatis, non practica-
tantum principia futura fuisse magis plena ac perfecta; sed &
Theoretica hæc evidentiora multo quām hodie sint? Imò si di-
xerim eam, quæ hodie est, in primis principijs apprehendendis
facilitatem, evidentiam, certitudinem; eam tum in plenissq; illis,
quæ hodie obscurissima, vel plane abdita sunt, cognoscendis
fuisse futuram? Cujus evidentiæ & facilitatis argumenta cum in
primis hisce principijs reliqua sint, eo ipso quod de reliquo im-
ginis divinæ in hac philosophiæ parte vulgo dicitur, expeditum
habetur. Hujus vero argumenti quanta audacia! Adamus (in-
quiunt) filios genuit ad imaginem suam. At Adamus retinuit
divinæ imaginis reliquias habitualiter sibi impressas. E. In cuius
solutione prima foret quæstio, de reliquo, cujusnam vid. illæ
generis? Ejusdem namq; (ut ita dicam) generis fuisse, dubita-
bit merito, cui illa, quæ de potentijs, inclinationibus, lumini in-
nato & principijs, &c. jam dicta sunt, venerint in mentem.
Adeoq; nec admiserit alterum illud, cum dicunt: Quale fuit
totum talis & pars residua. Neq; concesserit facile, Totum illud,
fuisse similare: adeoq; eandem partis cujusq; rationem, quæ To-
tius. Metaphorice enim huc affertur totum similare; & postquam
partes ejus excusseris omnes, non dubia tantum res tota videbi-
tur, sed & periculi plena, ne in fidem ipsam impingas. Id ergo,
inquam hic primo expediendum. Cui succedit alterum, Cujus-
modi reliquæ remanerint? num illæ quæ potentias concernunt,
& dictamen; adeoq; ex parte principij se habent? An qæ ex par-
te objecti? Et tum, Ecquid ipsi Adamo species hujusmodi fue-
rint in creatione insitæ? Experimentalem quippe notitiam qui
illi negare ausit, stultus sit. Deniq; cum Adam generat non ad
Dei sed ad suam imaginem; quid mihi facias si ita arguam. Ad
quod nos genuit Adam generando ad imaginem suam, id non
est imago Dei. Opponuntur enim Imago Dei & Adami. Et,

reliquias ejusdem ait esse conditionis cum toto. Et cur non reliquos etiam habitus generatione in sobolem transfudit? An quia non fuerunt generabiles? ostende ergo prius has notiones communes ex speciebus simplicibus contextas, esse generabiles. Tantum vero abest ut huic sententiae nostrae aduersetur Divus Apostolus Rom. i. & 2. ut potius scopo, intentioni & tractationi ejus convenientissima sit; & alteri prolsus aduersetur: quod in ipso disputationis cursu videbimus. Manifeste enim dicit ad creature considerationem; ut nempe ostendat, principium nobis connatum; à lumine vid. intellectus reliquo, Cujus veritatem, qui in injustitia detineri nolit, virtute illius, ad actum ipsum plenioris notitiae deduci queat, per objecta extrinsecus proposita. Idq; non adeò ipso principiorum habitu (qui confusam de Deo cognitionem vix excedit, etiam in questione *An sit*) quam discursu; ab effectu inquam ad causam. Quo peracto regrediamur ad simplicem illam apprehensionem rite firmandam; ut alibi pleniū differuiimus.]

θ. 23. *Intellectus ergo in potentia est suorum objectorum; Quorum aliud est Proprium & destinatum; aliud Impro- prium seu nonrepugnante.*

[Ita non paulo melius nos, quam Kkus cap. 3, §. 2. De *Pro- prio* tamen, quod ait: facile admitto. Illa autem quæ de *veritate*, parcus. Hac enim perficitur quidem *Intellectus*; at non effi- enter & per modum *objecti* (quod Kki verba præ se ferunt) sed formaliter; uti alias de philosophia nobis dictum, & exemplo sanitatis illustratum: quæ & ipsa *corpus* perficit, formaliter in- quam, & per seipsum: Res ergo vera, est *Intellectus* *objectum*. Rei veræ perceptio, est actus *intellectus*. Qui ipse dicitur ve- rus, conformitate *intellecctionis* & *objecti*. Majore etiam cir- cumspectione opus, cum Deum profitetur *objectum* *primum*, eò quia Deus *veritas* ipsa & prima sit. Quæ enim *Entis* ipsius & specierum differentia est, tum quoad *varietatem* earum, tum quoad nobilitatem; ea quidem & *objecti* hujus erit; eò quod Ens istud *objectum* *Intellectus* sit. Deus autem *primum* Ens. Ergo & *primum* *summum* q; *objectum* *Intellectus*, & maxime proprium. Hoc inquam sensu concederim: Sed hic tamen de Intel-

Intellectu humano est sermo, & quoad statum praesentem. Quamvis ergo Deus ex se maxime intelligibilis sit, quia est maxime Ens, & actus: non tamen nobis statim maxime intelligibilis, quorum oculi ad hunc solem cœcutiunt, & vix tenuem ejus sectantur umbram. Neq; ex ratione Entis ad rationem objecti simpliciter procedit argumentum. Primum ergo objectum erit quod principaliter & primo movet: Qua de re in quaestione de Primo cognito.]

θ. 24. Proprium objectum dico, cui Intelligendo proprius Intellectus à natura destinatus est; quo & perficitur: sive appetitu naturali ad illud feratur, sive elicito.

θ. 25. Improprium vero, ad quod intellectus quidem pertingere potest, sed sine destinatione illa naturali & perfectio-
nis suæ compendio.

[Extra proprijs namq; Intellectus latitudinem multa in communi vita occurunt, vel Inventionis, vel imitationis ac cognitionis ratione; ad quæ Intellectus utiq; pertingere potis est: quibus tamen cognoscendis natus non est (qualia inutilium artium titulo multa percenset Cardanus,) adeoq; & extra verum ejus finem erunt: quemadmodum alias de Logicæ objecto dicunt, & fine.]

θ. 26. Objectum Intelligibile ita se habet ad Intellectum, sicut sensibile ad sensum: ut nempe per speciem Intelligibilem in Intellectum agat, & è potentia provocet ad actum.

θ. 27. At non, ut species sensibilis sponte resultat ab ob-
jecto suo; sic etiam species Intelligibilis à suo; sed peculiarem alicuius producentis operam requirit.

[Cum enim Intellectus sit spirituale quippiam & immate-
riale; talem etiam requirit speciem à qua actuatur. Talis autem neq; ab objecto externo, nec ex phantasmatibus prodire potest; cum nulla sit proportio causæ (objecti inquam vel phanta-
matis) ad effectum hunc speciei immaterialis. Ergo]

θ. 28. Fiunt ergo ex phantasmatibus opera Intellectus, qui ea causa dicitur Agens.

[Per]

[Per irradiationem quasi & illustrationem objecti &phantasmatum : In quibus essentiæ rerum involutæ hærent, & materialibus conditionibus tectæ latitant in obscuro ; adeoq; propter has tenebras sunt ad Intellectionem ineptæ, nisi solis instar accedens Intellectus Agens, lumen suum affundat. Quam quidem ob causam comparatur ab Aristot. t. 18. cum lumine, respectu coloris : qui ex potentia colore, sit color actu, & sit motivus perspicui, per lumen ; quod ea causa definitur *actus perspicui & coloris*. Cum ergo Intellectus ille qui Intelligit (hoc enim munus non Agenti huic sed patienti competere, infra dicemus) sit in potentia. Et non possit seipsum è potentia deducere ad actum. Ipsæq; species Intelligibiles causam à qua fiant, peculiarem requirant : Non dubium est quin talis detur facultas, quam isthoc Intellectus agentis nomine indigitamus.]

θ. 29. Officium ejus proprium est, ex Intelligibilibus potentia facere intelligibilia actu : eorundemq; representatione patientem Intellectum è potentia deducere ad actum.

[Ad utrumq; n. requiritur Intellectus iste: ut non recte Thomas operam ejus omnem deviciat fabricationi specierum. Cum Arist: expresse, ejus munere Intellectum παθητὸν ad actum deducat. Nee tu. speciebus hisce non incumbit, ut alij quidam opinati. Neq; n. sponte ex phantasmatis illæ prodire possunt; neq; phantasmata, qualia sunt, idonea sunt ut intellectui obijciantur. Neq; Intellectus agens potentiam τὸ παθητικόν explere potis sine objecto.

θ. 30. Ecquid a. per modum efficientis agit, aut formæ?

[Elegans hæc quæstio. Cujus sensum isto capias exemplo. Scamnum enim fit ab artifice, ut efficiente : & fit ab ipsa scanni forma ; Nunquam enim artifex scamnum fecerit, nisi formam inducendo : quod dicimus, fieri per vel ab aliquo formaliter. Ita aqua fit calida ; tum ab igne tum à calore. Quomodo ergo Intellectus agens agit? Breviter respondeo ; sicut lumen colori junctum seu affusum, facit ut color actu talis sit ; & visum movere queat, sensui præsentatus : Ita Intellectus agens illuminando phantasmata, formæ perficientis istar illis jungitur, & ex intelligibilibus potentia, facit intelligibilia actu : Quibus cum ita complicatus, sistit sese Intellectui patienti, unà inquam cum phantasmatis objecti rationem induit, & per modum efficientis ex potentia deducit ad actum : ut neq; phantasmata sine illuminatione hac, neq; Intellectus agens sine speciebus à se formaliter confessis agat.]